

Předlistopadové obrazy příslušníků SNB

Vzdělávací cíle: Žáci popíší, jak znázornili příslušníky SNB autoři vybraných filmových ukázek. Následně s pomocí odpovídajícího textu analyzují důvody, proč jednotliví autoři zobrazili příslušníky rozdílným způsobem. V závěru lekce zhodnotí, proč a jak byl kritický obraz SNB v komunistické diktatuře cenzurován a jaký obraz SNB diktatura propagovala.

Práce v jednotlivých krocích:

Poznámky:

1 ANALÝZA UKÁZKY I (15 min.)

Žáci zhlédnou filmovou ukázkou z filmu Ucho. Učitel rozdá žákům pracovní list a upřesní instrukce k jejich vyplnění u prvních tří řádků v tabulce (Popis, Autor, Kontext). Žáci vyplňují postupně řádky. Učitel může rozšířit otázky k prvnímu řádku z obsahové nabídky k ukázce (Popis) a nabídne žákům k přečtení a využití informace k druhému a třetímu řádku (Autor, Kontext). Učitel po určeném čase na práci postupně (po jednotlivých řádcích) společně s žáky reflektuje a koriguje odpovědi v pracovním listě.

Film Ucho je náročný i pro dospělé publikum. Pro práci s žáky je určující dovést je k porozumění, že se jedná o ukázkou, ve které autoři filmu usilují zhmotnit atmosféru strachu, která prostoupila tehdejší společnost, a jejímž mementem byla obava ze zatčení ze strany StB. Žáci si mají zároveň uvědomit, že takzvaný trezorový film, respektive výjimečně kritický obraz příslušníků SNB, mohl vzniknout před listopadem 1989 jen ve výjimečném období takzvaného uvolnění na konci šedesátých let a nebyl ani uveden do kin (dokončen 1970, premiéra 1990).

2 ANALÝZA UKÁZEK II a III (30 min.)

Žáci zhlédnou postupně dvě filmové ukázky z databáze předlistopadových obrazů SNB. Výběr je libovolný, učitel by jím měl ale sledovat nejen vhodnost pro analýzu obsahu, ale i interpretační potenciál ke srovnání s ukázkou z filmu Ucho. Jedna ukázka by měla kladně zobrazovat údajně profesionální práci StB (například úvodní ukázka ze seriálu 30 případů majora Zemana nebo úvodní scénu z filmu Anděl blažené smrti), druhá ukázat režimní propagaci SNB v padesátých letech jako policejního orgánu, který se řídí tradiční zásadou „pomáhat a chránit“ (k tomu se hodí ukázky z dobových týdeníků, například Hledání ztraceného chlapce). Učitel vede žáky k analýze ukázek obdobně jako u kroku 1 a reflektuje jejich odpovědi u všech třech analytických kategorií. Průběžně a na vyžádání nabízí žákům informace o autorech filmů a děl, z nichž ukázky pocházejí, a odkazuje na okolnosti jejich vzniku.

3 INTERPRETACE UKÁZEK (25 min.)

Žáci si připomenou filmové ukázky z kroku 1 a 2. Následně zodpovídají otázky v pracovním listě ve čtvrtém řádku tabulky (POROVNÁNÍ: Co plyne z porovnání obrazů příslušníka SNB v jednotlivých ukázkách? V čem se ukázky liší? Co mají naopak společné?). Učitel po určeném čase reflektuje a koriguje odpovědi žáků v jím řízené diskusi.

4 ZHODNOCENÍ LEKCE (20 min.)

Učitel navrhne způsob, jak ověřit a zhodnotit naplnění interpretačních cílů lekce, tzn. zda žáci porozuměli, proč sice mohl kritický obraz SNB v komunistické diktatuře vzniknout, ale ve výsledku byl takzvaně trezorován. Dokáží dále rozlišit, co je typické pro filmové obrazy SNB, které komunistický režim povoloval a sám propagoval. Využití může v tomto ohledu následující formativně hodnotící škálu:

Nerovinná úroveň interpretace filmových ukázek: Žáci nerozlišují mezi fakty a interpretací, například pokud tvrdí, že oficiální filmové obrazy SNB svědčí o tom, že SNB zkrátka konal profesionálně svoji povinnost.

Střední úroveň interpretace filmových ukázek: Žáci rozlišují mezi fakty a interpretací, ale příliš zjednodušeně a nikoliv dostatečně kriticky, například pokud tvrdí, že oficiální obrazy SNB dokazují, že SNB nemohla nikdy vykonávat profesionálně práci policie (protože se jednalo nutně o propagandu a pravda byla tudíž opačná).

Vysoká úroveň interpretace filmových ukázek: Žáci rozlišují mezi fakty a interpretací, dostatečně jasně a s ohledem na kontextuální informace, například když tematizují, že i během komunistické diktatury se obraz SNB vyvíjel s ohledem na její práci.